

Motion till riksdagen 2023/24:221

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av skr. 2022/23:141 Riksrevisionens rapport om lex Maria och lex Sarah

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med Riksrevisionens rekommendation om att stärka enskildas ställning i bestämmelserna om lex Maria och lex Sarah och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen utökad bemyndigande att ställa ska-krav i regelverket för att stärka den enskildes och den närståendes rätt i enlighet med Riksrevisionens rekommendation och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett stöd för det ändrade regelverket och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi välkomnar att Riksrevisionen har lyft frågan om lex Sarah och lex Maria. Det är två viktiga funktioner för förbättrad patientsäkerhet som samtidigt kan bidra till att förbättra verksamheten kontinuerligt. Att uppmärksamma fel som görs och de risker det för med sig är mycket viktigt både för den enskilde och för verksamheten.

Bland det som Riksrevisionen väljer att peka på finns frågan om att stärka den enskildes rätt och anhörigas rätt till återkoppling och få beskriva sin upplevelse av händelsen. Regeringen tycker inte att det är lika nödvändigt och hänvisar till olika dokument om att individen redan bör involveras. Men alldeles uppenbart är det inte så i praktiken.

Det är i stället uppenbart att instrumentet lex Sarah har en tendens att byråkratiseras, medan det vore viktigt med det motsatta – att se individen mer och ta in dennes och

anhörigas aspekter. Det är både märkligt och anmärkningsvärt att människan och hennes anhöriga som blivit utsatta för missförhållanden riskerar att ”försvinna” i alla insatser från olika nivåer som ska arbeta med kvalitetsutveckling. Denna brist har uppmärksamats på olika sätt under en längre tid¹ och behöver verkligen vändas.

Behovet av att stärka enskildas ställning

Formuleringen i Riksrevisionens rekommendation är ”att regeringen vidtar åtgärder för att stärka enskildas ställning i bestämmelserna om lex Maria och lex Sarah”. De föreslår också att regeringen ska ”ge Socialstyrelsen utökad bemyndigande att ställa ska-krav på att

- närstående ska ges möjlighet att beskriva sin upplevelse av en händelse som lett till en allvarlig vårdskada, och
- enskilda och närstående ska informeras vid ett missförhållande samt att enskilda och närstående ska ges möjlighet att beskriva sin upplevelse av en händelse som lett till ett allvarligt missförhållande.”

Det är inte bara den enskilde och dennes närstående som detta skulle gynna. Vi är övertygade om att både att informera och att göra människor delaktiga i utredningar om vårdskador och missförhållanden och att ta hand om synpunkter kommer att leda till lärande organisationer som tar hand om synpunkter.

Riksrevisionen pekar också på att det behöver finnas en verksamhetskultur som utgår från en händelse ur den enskildes perspektiv, dvs. att verksamheterna som bedriver vård och omsorg efterfrågar enskildas synpunkter. Vi kan bara instämma och det kan därför vara värdefullt som föreslås att Socialstyrelsen tar fram ett stöd om hur detta kan ske och hur enskilda kan involveras på bästa sätt. I sammanhanget ska det medmänskliga behovet av att få en ursäkt inte underskattas. Det tillsammans med känslan av att det missförhållande man upplevt, men att ens egna synpunkter efterfrågas och att man kan få vara involverad i förbättringsarbete tror vi är av stort värde.

Den äldreomsorgslag som väntas är också viktig i sammanhanget som starkt trycker på det förebyggande perspektivet.

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Rasmus Ling (MP)

Annika Hirvonen (MP)

¹ Se t.ex. Klagomålshandtering och lex Sarah-rapportering i äldreomsorgen – En institutionell etnografisk studie. Inger Kjellberg från 2012.